

JARI SALONEN

KÄÄRME

ZETTERMAN



Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Otavan Kirjasäätiö on ystävällisesti tukenut tämän tarinan kirjoittamista.

© Jari Salonen ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

ISBN 978-951-1-48206-2

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024



Prologi

Katrin Telkänöja vihasi elämäänsä. Hän vihasi nimeään, ulkonäkööän ja köyhyyttään, joka riisti häneltä kaiken sen hyvän, mihin hänellä omasta mielestään olisi ollut täysi oikeus.

Elämänsä lisäksi hän vihasi myös äitiään.

Kaikki oli äidin syytä. Hän oli päästänyt sänkyynsä jonkun juopuneen merimiehen, jolta Katrin oli perinyt piikkisuorat hiuksensa, ulkonevat hampaansa ja höröt korvansa. Hän oli valinnut tyttärelleen typerän nimen, joka oli jo alaluokilla väännetty Metrin Selkänöjaksi, ja mikä pahinta, hän oli lammasmaisesti hymyillen kieltäytynyt ottamasta yhteyttä Noita-akkaan Katrinin lukuisista aneluista huolimatta.

Siksi äidin oli kuoltava.

Vaikka Katrin oli katkera, hän ei ollut tyhmä. Monet kyllä luulivat niin, mutta se oli heidän ongelmansa. Useimmat ymmärsivät sentään pitää mielipiteensä omana tietonaan, joten se siitä. Aika näyttäisi, kuka oli oikeassa.

Aika oli kaiken avain. Se piti käyttää viisaasti. Oli toimittava hitaasti ja hätiköimättä, oli annettava viikkojen ja kuukausien tehdä tehtävänsä ja oli pitäydyttävä suunnitelmassa, niin vaikealta kuin se välillä tuntuikin.

Kun äiti olisi poissa, Katrin voisi rauhassa keskittyä Ämmään. Hän oli särö muuten kauniissa kuvassa. Miksi tyytyä puoleen, kun voisi yhtä hyvin saada kaiken? Ja kun Ämmä olisi hoideltu, pitäisi vain varmistaa, että Noita-akkakin heittäisi lusikkansa

nurkkaan. Siihen saattaisi mennä muutamakin kuukausi, mutta parempi niin. Silloin kukaan ei tajuaisi asioiden yhteyttä.

Äiti yski makuuhuoneessa. Se oli ärsyttävää rykimistä, jonka ainoa tarkoitus oli osoittaa, miten sairas ja huonokuntoinen hän oli.

Kröh, kröh, säälikää minua heikkoa ja avutonta rassukkaa.

Katrin yritti sulkea korvansa korahtelulta ja haki keittiöstä kodeiinitabletin. Hän vei sen äidille ja avasi samalla television. Saip-puasarjat pitivät äidin aloillaan tehokkaammin kuin pakkopaita.

– Ajattelin keittää teetä. Otatko sinä?

– Hys, äiti tiuskaisi ja viittoili tytärtä poistumaan kiukkuisena siitä, että tämä kehtasi häiritä häntä juuri kun Kauniit ja rohkeat olivat alkamassa.

– Hys? Tarkoittaako se kyllä vai ei? Otatko vai et?

– No en!

– Selvä.

Katrin meni keittiöön ja sulki oven. Se oli halpa ja huonolaatuinen niin kuin kaikki tässä ankeassa asunnossa, ja television ääni kuului vaivatta sen läpi. Juuri nyt koleaääninen nainen uhkasi tappaa petollisen kumppaninsa, ja tilanteen vaarallisuutta korostettiin pahaenteisellä musiikilla.

Tavallisissa oloissa meteli oli ärsyttänyt häntä, mutta nyt hän suorastaan nautti kuunnellessaan näyttelijöiden teatraalista replikointia. Mitä mielikuvituksellisempia tarinan käänteet olisivat, sitä tiukemmin äiti pysyisi liimautuneena nojatuoliinsa ja poissa keittiöstä.

Se oli hyvä.

Katrin nosti keittiötikkaat tiskipöydän eteen ja kapusi korkeimmalle askelmalle. Lääkkeet olivat kuivauskaapin ylähyllyllä, tyhjien pakasterasioiden takana. Hän oli siirtänyt ne kylpyhuoneesta sinne kolme kuukautta aiemmin, kun suunnitelma oli viimein

valmistunut. Sen avaimet oli tarjoillut äidin uusi puoskari. Aiempi lääkäri oli vuoden vaihteessa siirtynyt yksityispuolelle, ja hänen seuraajansa oli ensi töikseen käynyt läpi potilaidensa reseptit ja rohdot. Äidin vanhan, pillereinä nautitun sydänlääkkeen hän oli vaihtanut suusuihkeeseen, joka oli hänen sanojensa mukaan ”erittäin hyvin siedetty, tehokas ja merkittävästi nopeavaikutteisempi”.

Äidille se ainakin toimi. Hän ei enää tarvinnut Katrinin apua rintakivun iskiessä, vaan hapuili pullon käsiinsä joko yöpöydältä tai aamutakkinsa taskusta ja ruiskutti itse nitroa kielelleen.

Eräällä apteekikäynnillään Katrin oli huomannut hyllyssä B-vitamiinisuihkeen, joka oli pakattu koko lailla samanlaiseen pulloon kuin äidin sydänlääkekin. Ensimmäisellä kerralla hän ei ollut vielä ymmärtänyt näkemäänsä, mutta pitkinä, unettomina öinä sen merkitys oli kirkastunut hänelle.

Lopullinen päätöksenteko oli vienyt viikon, mutta nyt hän oli valmis.

Oli aika toimia.

Katrin oli ensin aikonut täyttää lääkepullon vitamiinines-teellä, mutta taisteltuaan hetken korkkien kanssa hän huomasi helpommaksi vaihtaa etiketit. Lopputulos ei ollut täydellinen, mutta sai kelvata.

Kun mainoskatko alkoi, Katrin meni olohuoneeseen ja istahti sohvalle. – Onko jännittävä? Selvisikö jo, kuka sen lapsen isä on? Ai niin, muuten, hän jatkoi vastausta odottamatta. – Kävin tänään apteekissa. Tämä nitro on nykyään vähän erilaista, hän sanoi ja laski tuomansa pullon kolhiintuneelle lasipöydälle. – Tähän on lisätty jotain makua tai sellaista.

– Mitä makua?

– Jotain hedelmäesanssia kai. Kerro sitten kun olet maistanut.

– Pitääkö lääkkeidenkin maistua karkille, äiti nurisi. – Ja vanhaakin on vielä jäljellä. Minä käytän ne loppuun ensin.

- Niissä alkaa olla vanha päiväys. Ne pitää hävittää.
- Ei se ole ihme, että valtiolla on kirstu tyhjä kun hyvää tavaraa kaadetaan viemäreihin ja kannetaan kaatopaikoille.
- Ei lääkkeet ole hyvää tavaraa, jos niiden teho häviää. Ei niissä turhaan sitä viimeistä käyttöpäivää kerrota. Katrin ojensi vaativasti kättään. - Anna se vanha tänne, minä vien sen mennessäni apteekkiin.
- Minne sinä taas olet menossa, äiti kysyi kaivellen aamutakkinsa taskua.
- Elokuviin. Olenhan minä sanonut sinulle. Se loppuu jo yhdeksältä. Minä tulen kotiin juuri sopivasti kympin uutisille. Katsotaan ne yhdessä.
- Entäs minun suihkuni? Nyt on tiistai. Minulla on tänään suihkuilta. Äiti korosti avuttomuuttaan sarjalla yskähdyksiä.
- Hoidetaan se uutisten jälkeen.
- Lupaatko?
- Lupaan.
- Minun oma käärmeeni, äiti sanoi teennäisen lempeällä äänellä. - Karhunpoika sairastaa, häntä hellii käärme. Niin sinä aina lauloit pikkutyttönä. Muistatko?
- Muistan kai, kun sinä kerrot sen kymmenen kertaa päivässä, Katrin sanoi ja nousi seisomaan. - Tämä käärme lähtee nyt leffaan. Nähdään illalla.
- Joo joo. Mainoskatko oli päättynyt, ja äiti keskitti jälleen kaiken huomionsa televisioon.
- Hänelle ei koskaan selviäisi, kuka kolmesta epäillystä olisi lapsen isä.

Maanantai 21. lokakuuta

Oli synkkä ja myrskyinen yö.

Zetterman katseli arvostelevasti lokikirjamerkintäänsä, mutta antoi sen sitten olla. Tottahan se oli. Illansuussa liki myrskyksi yltynyt pohjoistuuli oli osunut ikävästi satama-altaaseen ja saanut Outin tempomaan köysiään niin, että Zetterman oli joutunut neljästi käymään kannella varmistamassa, että kaikki oli kunnossa.

Nyt tuulen pahin terä oli taittunut, ja vaikka vene vielä heittelehtikin sen voimasta, lepuuttajat tuntuivat pysyvän kyljen ja kivisen laiturin välissä ilman jatkuvaa säätämistä.

Oilia ulina ja kolahdukset eivät olleet häirinneet, vaan hän oli nukkunut läpi yön kertaakaan heräämättä. Keulakajuutasta kuuluvasta raskaasta hengityksestä päätellen unta riitti edelleen.

Zetterman lisäsi lokikirjaan pari riviä ja nosti sen sitten selkäänsä takana olevalle hyllylle.

Jatkuu huomenna.

Ulkona tuntui lähestyvän syksyn tuoksu. Se oli sekoitus vastakynnettyä maata, äsken päättynyttä sadetta ja aaltojen esiin velomien vesikasvien hajua. Puissa oli siellä täällä keltaisia lehtiä, ja kansi oli ollut jo monena aamuna kasteesta märkä.

Lapissa oli uutisten mukaan satanut lunta.

Täällä tilanne ei sentään ollut vielä niin paha. Vaikka yöt olivat viileitä, aurinkoisina päivinä lämpötila kapusi reippaasti kahdenkymmenen asteen paremmalle puolelle. Jos sulki silmänsä, saattoi kuvitella nauttivansa kesästä. Ei tosin tänään, mutta se oli

toivon mukaan ohimenevää. Loppuviikosta Ranskan ylle asetuisi korkeapaineen alue, joka karkottaisi pilvet myös Epinalin taivaalta.

Zetterman piti kaupungista ja sen pikkuisesta vierassatamasta. He olivat nyt viettäneet siellä viikon, ja tarkoituksena oli jatkaa laiskottelua vielä pari seuraavaakin, kun aikaa kerran oli.

Kiireet olivat loppuneet jo elokuussa. Suunnitelma joulusta Kanariansaarilla oli joutunut vastatuuleen heti alkumetreillä. Ensin lähtöä oli viivyttänyt mystinen konevika, jonka syyksi oli lopulta paljastunut moottorin ohjausyksikössä ollut kosketushäiriö. Kun se oli korjattu, oli sattunut vielä vakavampi takaisku. Gastiksi ja kakkoskippariksi lupautunut Grönlund oli joutunut perumaan lähtönsä. Hänen työtapaturmassa murtunut lonkkansa oli edellisenä syksynä jouduttu vaihtamaan, ja vaikka itse operaatio olikin onnistunut, ongelmat eivät olleet loppuneet siihen. Vuosien ontuminen oli kuluttanut toisenkin lonkkanivelen loppuun, eikä tilanne lääkäreiden mukaan paranisi ilman puukkoa. Niinpä mies oli pantu uudelleen leikkausjonoon ja sen myötä käytännössä matkustuskieltoon.

– Peruutuspaikka voi kuulemma parhaassa tapauksessa tulla päivän varoitusajalla, Gröna oli selittänyt. – Ikävä olla porukanpelturi, mutta näin se nyt on. Pitää hoitaa homma ennen kuin joutuu ihan muiden kärrättäväksi.

Omin nokkineen Zetterman ja Jaakola eivät halunneet Pohjanmerelle ja Biskajanlahdelle lähteä, ja vähän aikaa oli näyttänyt siltä, että koko seikkailu piti peruuttaa.

Onneksi Grönalla oli ollut takataskussaan suunnitelma B.

– Menkää kanavia pitkin Välimerelle. Se onnistuu kyllä teiltä kahteen tyttöönkin. Vietätte talven Etelä-Ranskassa, ja kun minä saan paikkani kuntoon, tulen sinne ja jeesin teitä vaikka Karibialle asti, jos niin haluatte.

Gröna oli saanut kaiken kuulostamaan paljon helpommalta kuin se oli todellisuudessa ollut. Sekä Outi että Zettermanin itsetunto olivat saaneet matkan varrella muutamia varsin ikäviä kolhuja, mutta lopulta vene oli Ranskassa. Ei etelässä, mutta Ranskassa kuitenkin.

Epinalissa Zetterman oli ensin potkinut tutkainta vastaan ja vaatinut, että he jatkaisivat matkaa saman tien, mutta joutui aikansa ajateltuaan myöntämään, että se on aivan yhtä hyvä paikka lepäilyyn ja voimien keräämiseen kuin muutkin matkan varrelle osuvat pikkukaupungit. Siellä oli ostoskeskus, pari isoa markettia, erikoisliikkeitä ja lukematon määrä mukavia ravintoloita ja kahviloita. Kaupungin laitamilla oli jopa rautakauppa, josta Zetterman oli löytänyt kaipaamaansa gelcoat-tahnaa.

Kun Zettermanin tytärpuoli Sini oli kuullut Outin pysähtyneen Epinalin satamaan melkein kuukaudeksi, hän oli lähettänyt heidän postinsa kaupungin Poste Restanteen. Seurantakoodin mukaan paketti oli nyt kuljetuksessa jossakin Tanskan ja Saksan rajalla.

Aika pikkuisessa vierassatamassa oli kulunut oikein rattoisasti. Jaakola oli lukenut, käynyt vaateostoksilla ja pessyt kuusi koneellista pyykkää erään toisen veneilijän neuvomassa itsepalvelupesulassa. Zetterman oli kuurannut Outin viimeistä sopukkaa myöten ja korjaillut naarmuja ja pikkuvikoja, joita veneeseen oli matkan aikana tullut. Valtaosa niistä oli kosmeettisia – löystynyt mantookenivaijeri, sulkualtaissa syntyneitä nirhaumia kyljissä ja rumia mutta vaarattomia hämähäkkejä kaidetolppien juuressa.

Hivenen vakavampia murheita oli ollut kaksi. Kone oli alkanut käydä liian kuumana, ja pilssiin oli alkanut kertyä vettä.

Ensimmäisen ongelman syyksi osoittautui jäähdytysvesipumpun murtunut siipipyörä. Sen vaihtaminen sujui Zettermanilta vartissa, ja ainakin koekäytössä moottorin lämpötila pysytteli kauniisti kahdeksassakymmenessä asteessa.

Pilssissä lilluva vesi sai Zettermanin rapsuttelemaan partaansa hieman pitempään. Mistä se oli peräisin ja miksi sen pinta nousi niin korkealle?

Tavallisesti veden alkuperä olisi selvinnyt maistamalla. Jos se oli suolaista, se oli merivettä. Jos se oli makeaa, se oli joko sadevettä tai lähtöisin veneen omasta säiliöstä.

Täällä maistelusta ei ollut apua.

Ratkaisun keksimistä vauhditti Zettermanin pohdiskeluun kyllästyneen Jaakolan napakka kommentti. – Eihän se sadevettä voi olla, kun kahteen viikkoon ei ole satanut tippaakaan. Mieti nyt vähän.

Havainto oli tosi, mutta sen kärjekäs esitystapa sai Zettermanin hiukan loukkaantumaan.

Vika löytyi loppujen lopuksi lämminvesiboilerin letkuliitoksesta, ja sen korjaamiseen tarvittiin vain ristipäämeisseli, sukellus istuinkaukalon ja kyljen väliseen ahtaaseen koloon ja liuta hyvin valittuja ärräpäitä.

Vaikka vuoto oli nyt tukittu, jokin hommassa oli yhä pielessä. Automaattinen pilssipumppu ei käynnistynyt.

Periaatteessa systeemi oli yksinkertainen. Jos veden pinta veneessä nousi, pohjaan kiinnitetyn kytkimen sisällä kelluva uimuri kohotti metallijousta, sulki virtapiirin ja pumppu alkoi toimia.

Kysymys kuului, miksi niin ei tapahtunut?

Syyksi oli paljastunut harmaaksi möhkäleeksi hapettunut mikroytkin. Zetterman oli yrittänyt rapsutella sitä puhtaaksi neula-viilan kärjellä, liottanut sitä erilaisissa monitoimiöljyissä ja viimeisenä keinonaan keittänyt sitä etikkaliemessä. Se oli osoittautunut lopulliseksi kuoliniskuksi muoville, josta laite oli valmistettu.

Sunnuntain Zetterman oli kuluttanut penkomalla veneen keulasta perään löytääkseen uuden kytkimen. Veneen edellinen

omistaja oli hänkin haaveillut purjehduksesta Karibialle ja varustellut Outin sen mukaisesti. Jokainen kolo oli täynnä varaosia – sakkeleita, plokeja, vanttiruuveja, pultteja, muttereita, rikkoja, suodattimia, tiivisteitä ja laakereita – mutta niiden joukossa ei valitettavasti ollut ainuttakaan pilssipumpun kytkintä.

Maanantaina Zetterman oli marssinut rautakauppaan vanhan kytkimen jäänteet taskussaan, mutta oli joutunut palaamaan veneelle tyhjin toimin.

Zetterman oli kertonut pulmasta myös satamatoimistoa hoitavalle Jean Chambrelle. – Kyllä tuollainen jostakin löytyy, tämä oli luvannut ja taputtanut Zettermania rauhoittavasti olalle. – Minä käyn illalla vähän penkomassa appiukon miljoonalaatikoita. Hän on koko ikänsä korjaillut autoja ja muita kulkupelejä eikä ole ikinä heittänyt ainuttakaan nippeliä tai palikkaa pois. Hänen kellarinsa on varsinainen Aladdinin luola.

Zetterman oli kiittänyt kauniisti, vaikka olikin epäillyt, ettei automekaanikon varastoista löytyisi veneeseen sopivia varaosia, olipa tämä miten säästäväinen hyvänsä.

No, pian se nähtäisiin, Zetterman mietti vilkaisten kelloaan. Viisi yli kahdeksan. Aamukahvin aika.

Epinalissa oli koko joukko erinomaisia leipomoita, joista tulvivaa tuoksua Zetterman ei pystynyt vastustamaan. Hänen suosikkinsa oli Boulangerie Nedelec. Se oli lähellä satamaa, sen tuotteet olivat tuoreita ja sen rehevä omistajatar suhtautui huvittuneen ymmärtäväisesti Zettermanin suomen, viittomien ja kömpelön ranskan sekoitukseen, jolla tämä yritti asiansa hoitaa.

– Deux croissant chokolade. Siis kaksi noita, Zetterman sanoi ja tuki tilaustaan näyttämällä ensin kahta pystyyn nostettua sormeaan ja sen jälkeen tarkoittamiaan leivonnaisia. Rouva vastasi puhetulvalla, josta Zetterman ei ymmärtänyt sanaakaan, mutta se ei häirinyt heistä kumpaakaan.

Rituaali pysyi muuttumattomana, vaikka Zettermanin ostokset olivat joka aamu samat: yksi moniviljapatonki, kaksi suklaalla täytettyä voisarvea ja maitokahvi, jonka hän joi seisten myymälän edessä olevan pöydän ääressä.

Zetterman haki salongista kassin ja pakkasi siihen istumalaatikon lokeroon nostellut tyhjät viinipullot. Niitä oli kahdeksan, ja se sai hänen otsansa rypistymään.

Nyt oli tiistai. Hän oli tyhjentänyt lokeron edellisen kerran perjantaiamuna. Perjantai, lauantai, sunnuntai, maanantai. Neljä päivää, kahdeksan pulloa. Toki hän oli itsekin tyhjentänyt niistä pari, mutta Jaakolan osuudeksi tuli silti puolitoista pulloa päivää kohti – plus ne lasilliset, jotka oli nautittu kaupungilla. Niitäkään ei ollut aivan vähän.

Tilanne oli pahentunut heidän paikallaan olonsa aikana. Kun vene oli kulussa, molemmille riitti puuhaa sulutuksissa, köysien setvimisessä ja muissa askareissa, mutta näin satamassa Jaakola ei katsonut tarpeelliseksi pysytellä koko päivää selvin päin, pikemminkin päin vastoin. Hän piti visusti silmällä kelloa, ja kun se tuli kaksitoista, hän kaatoi itselleen reilun lasillisen viiniä. Se katosi yleensä muutamassa minuutissa, eikä seuraavakaan hänen käsissään kovin kauan vanhentunut.

Jaakola itse ei ongelmaa tunnistanut eikä tunnustanut, se oli nähty jo kesällä, kun hän oli lopulta irtisanoutunut työstään keskusrikospoliisissa. Yllättäen lisääntynyt vapaa-aika oli nopeasti täyttynyt tasaisella tissuttelulla. Päiväkahvit ja aiemmin ruokajuomaksi riittänyt vesi olivat yhä useammin vaihtuneet viiniin ja iltatee tukevaan konjakkimoukkuun. Kun Zetterman oli yrittänyt ottaa asian puheeksi, Jaakola oli väittänyt tämän vääntävän kärkeästä härkästä ja vetäytynyt tiukkaan siilipuolustukseen. – Hyvinhän tuo on näyttänyt sinullekin maistuvan, vai näinkö minä eilen väärin?

Riitoja kaihtava Zetterman oli antanut periksi ja vaihtanut puheenaihetta.

Nyt sellainen peli ei enää vetelisi. Jaakola riskeerasi juomisellaan paitsi heidän matkansa, myös oman terveytensä. Se oli pakko saada aisoihin.

Ajatus edessä olevasta keskustelusta veti Zettermanin mielen apeaksi, vaikka hän tyhjiä pulloja lasinkeräyslaatikkoon pudotellensa ymmärsikin, että sen välttely olisi vielä huonompi vaihtoehto.

Hän yritti miettiä oikeita sanoja, joilla aloittaisi. Syyttely olisi turhaa, sen hän toki ymmärsi, mutta yhtä tuloksetonta olisi varmasti vedota Jaakolan omaan hyvinvointiin. Se ei tuntunut kiinnostavan häntä pennin vertaa. Puheet hänen öisistä hengityskatkoistaan Jaakola oli torpannut nopealla muistutuksella Zettermanin omasta kuorsaamisesta.

Zetterman oli vielä ostoksia maksaessaankin niin omissa ajatuksissaan, että tajusi leipomomistajattaren kysyneen häneltä jotakin vasta, kun näki tämän odottavan katseen. Häkeltynyt Zetterman ei tiennyt mitä sanoa. Nainen huomasi sen, ja toisti kysymyksensä. Se ei juuri auttanut tilannetta, ja kolmannella kerralla hän varmuuden vuoksi hidasti puhettaan ja viittoili samalla ponnekaasti pohjoista kohti.

Nyt Zetterman ymmärsi – tai ainakin luuli ymmärtävänsä – lauseesta kaksi sanaa, port ja bateau; satama ja vene, ja kii-rehti vahvistamaan naisen havainnon oikeaksi. – Oui, oui, oui! Bateau, oui.

Keskustelun edistyminen sai naisen hymyilemään. – Uu tii, hän sanoi kysyvällä äänellä.

– Uu tii? Aa! Outi. Oui, oui. Outi. No uu tii. Outi.

– Ou tii, nainen toisti kiltisti ja kääntyi vuolaasti puhuen valmistamaan Zettermanin tilaamaa kahvia.

Kun Zetterman palasi veneelle, Jaakola istui yöpaita yllään kannella ja tuijotti vastarannalle.

– Ai sitä on herätty. Huomenta, Zetterman sanoi heiluttaen ostokassiaan. – Tännekö oli tilattu tuoreita voisarvia?

– Huomenta, Jaakola vastasi päätään kääntämättä ja Zetterman pyörähti vaistomaisesti katsomaan, mitä jännittävää siellä tapahtui.

Ei juuri mitään. Nuori nainen talutti pikkuista koiraa, ja puiston laitaan pysäköidyn matkailuauton takana vanha mies taitteli polkupyörää kokoon saadakseen sen mahtumaan tavaratilaan.

– Mitä sinä katselet?

Jaakola ojensi pitelemäänsä kännykkää Zettermanin suuntaan. – Ansa soitti. Riikka on kuollut.

– Mitä? Milloin?

– Eilen.

– Miten?

– Pudonnut joltain parvekkeelta. Pudonnut tai hypännyt. En ihan saanut selvää Ansan jutuista. Se oli aika sekaisin. Ansa parka. Jaakola yritti ensin pidätellä itkua, mutta antoi sitten periksi. Kyyneleet tulivat äänettöminä mutta vuolaina. Ne kastelivat ensin posket, valuivat niiltä leualle ja tipahtelivat siitä sylissä olevan puhelimen päälle. – No helvetti! Jaakola havahdutti, kuivasi kasvonsa yöpaidan helmaan ja nousi seisomaan. – Meidän pitää mennä kotiin. Tai ainakin minun, Ansa ei pärjää yksin. En ole ikinä kuullut sitä noin hätäntyneenä.

– Mitä hän sanoi?

Jaakola rypisti otsaansa. – Noin tiivistettynä, että poliisi oli käynyt eilen ilmoittamassa, että Riikka oli kuollut. Hän oli

pudonnut kahdeksannen kerroksen parvekkeelta kadulle ja saanut välittömästi surmansa. Ihan näin selkeästi Ansa ei sitä kertonut, mutta jutun ydin oli tämä.

- Pudonnut? Sanoit äsken, että ”pudonnut tai hypännyt”. Oliko poliisi sanonut niin?

- Hyvä kysymys. Todennäköisesti ei, ainakin semmoinen möläytys osoittaisi täydellistä harkintakyvyn pettämistä.

- Oliko se Ansan oma ajatus? Epäilikö hän, että Riikka oli tehnyt itsemurhan?

- Sellaisen kuvan minä sain, mutta niin kuin sanoin, hän oli aivan poissa tolaltaan. Jos totta puhutaan, en ymmärtänyt puoliakaan siitä, mitä hän puhui.

- Pitäisikö soittaa Lindbergille tai Tepposelle, Zetterman ehdotti viitaten Jaakolan entisiin alaisiin KRP:ssä. - He voisivat kysellä, mitä on tapahtunut.

- Ehkä. Hoida sinä se, minä yritän selvittää, miten täältä pääsee Suomeen. Onhan se OK, että minä menen?

- On tietenkin, Zetterman sanoi silittäen Jaakolan hiuksia.
- Minä pärjään kyllä, mutta Ansan laita taitaa olla vähän huonommin.

Anton Lindbergillä oli selvästi Zettermanin numero kännykäsä muistissa, sen kuuli rehvakkuudesta, jolla hän puhelimeen vastasi. - Zeta saatana! Vieläkö sinäkin elät? Mikä maa, mikä valuutta?

- Niukin naukin. Ja maa on Ranska ja valuutta sen mukainen. Entä oma vointi?

Lyhyen urostelun jälkeen keskustelu rauhoittui, ja Zetterman sai kerrotuksi asiansa.

– Okei, Lindberg lupasi. – Minä vähän kuulostelen. Tänään on pikkuisen hösis, mutta riittääkö, että palaan astialle huomenna?

– Riittää hyvin, kiitos jo etukäteen.

– Saako kysyä, miksi tää juttu kiinnostaa?

– Me tunsimme vainajan. Hänen äitinsä asui Oilin kanssa samassa talossa Katajanokalla. Zetterman kuvaili lyhyesti Ansa Taavitsaisen ja Jaakolan ystävyyttä.

– Joo, joo. Minä muistankin sen mummelin. Opettajan puheista siis, ei me koskaan olla tavattu. Hän oli se entinen ravintoloitsija, joka laittoi aina Opettajalle niitä ostoslistoja tekstiviestillä.

Jaakolan vanha lempinimi ”Opettaja” sai Zettermanin hymyilemään. – Sama daami.

– Ja Riikka Taavitsainen oli siis hänen tyttärensä?

– Kyllä.

– Eikö tämä Ansa ollut enemmänkin näitä ehtoopuolen ruusuja?

– Täytti viime vuonna yhdeksänkymmentä.

– Joten Riikkakaan ei enää ollut ihan pikkutyttö.

– Viisissäkymmenissä, plus miinus. Ehkä mieluummin plus.

– Hyvä. Puhelimesta kuulunut rapina kertoi, että Lindberg teki keskustelun aikana utterasti muistiinpanoja. – Se rajaa vähän tarjokkaita. Meillä on syksyn aikana ollut enemmänkin näitä läskipannukakkuja, mutta yleensä ne ovat olleet nuorempia. Piripäitä ja itsemurhan tekijöitä. Ja pari viikkoa sitten yksi epäonninen basehyppääjä. Se oli ruma juttu. Tyyppin kaverit olivat videoineet koko homman ja panneet sen tyhmyyttään nettiin. Hyi helvetti. Ajattele, miltä sen pojan vanhemmista on tuntunut. Mikä näitä idiootteja vaivaa?

– Sanopa se, Zetterman myötäili ja madalsi sitten ääntään ettei salongissa istunut Jaakola kuulisi hänen sanojaan. – Ja kuule,

sovitaanko, että jos jossain vaiheessa juttelet Jaakolan kanssa, et puhu läskipannukakuista, jooko. Täällä on hiukan tunteet pinnassa kun uhri oli perhetuttu.

Jaakola onnistui saamaan lentolipun vielä samalle illalle. Air Francen hinta oli suolainen, mutta junia Epinalin ja Pariisiin välillä kulki sen verran harvaksen, ettei valinnanvaraa ollut.

– Jos kaikki menee hyvin, olen Helsingissä hieman ennen puolta yötä, Jaakola selitti heidän kävellessään kohti rautatieasemaa. – Otan kentältä taksin, ettei Ansan tarvitse valvoa aamupuolelle asti.

– Siellä voi olla aika kylmä. Pohjoisessa on viime yönä sataanut lunta. Onko sinulla tarpeeksi lämpimiä vaatteita, Zetterman kysyi kohottaen kantamaansa kassia.

– Tällä pärjää pitkälle. Jaakola kietoi purjehdustakkinsa tiukemmin ympärilleen. – Ja onhan siellä kauppoja.

– Haluatko hakea jotain Runeberginkadulta? Voin soittaa Marjalle ja sanoa, että menet käymään.

– No en todellakaan. Minä palelen mieluummin kuin vaivaan entistä vaimoasi.

– Ei kai siitä nyt vaivaa olisi.

– Usko nyt. Paljonko kello on? Ehditäänkö vielä juoda kahvit?

Junan ovella Zetterman sai vielä nopean suukon. Syy vältteleviin jäähyväisiin selvisi, kun hän palasi veneelle. Tiskialtaassa oli juomalasi, jonka pohjalla oli vielä pieni helmi konjakkia.

Yöllä Jaakola lähetti viestin.

”Taskissa. Soitan aamulla.”

Tiistai 22. lokakuuta

Jaakola piti sanansa ja soitti jo kahdeksalta. Hän meni suoraan asiaan.

– Ansa on vessassa, minä puhun lyhyesti. Riikka putosi Töölön tullin laidassa olevan kerrostalon parvekkeelta. Hänellä oli ollut siellä asuntoesittely. Ansa uskoo, että se oli itsemurha. Jos minä oikein ymmärsin, Riikka oli menettänyt kaikki säästönsä jollekin huijarille. Yritän kysellä lisää, mutta Ansa on kyllä aika sekaisin ja huonossa kunnossa. Ei syö eikä nuku. Tämä ei näytä oikein hyvältä. Hänellä on lääkkeitä, mutta... Nyt hän tulee. Pusi pusi.

Zetterman jäi miettimään kuulemaansa.

Riikka ei ollut vaikuttanut tyyppiltä, joka sortuisi nigerialaiskirjeisiin tai jonkun auervaaran pauloihin, päin vastoin, hän oli ollut järkevä ja erityisesti taloudenpidossaan todella harkitseva.

Olisi mielenkiintoista tietää, millaisilla puheilla joku oli onnistunut murtamaan hänen suojauksensa. Olikohan asialla ollut amerikkalainen ex-hävittäjälentäjä, englantilainen hammaslääkäri vai saksalainen liikemies, joka etsi sielunkumppania toipuakseen syöpää sairastaneen vaimonsa kuolemasta?

Niin tai näin, totuuden paljastuminen oli ottanut kovalle – edellyttäen, että Ansa oli oikeassa. Saattoihan Riikan kuolema olla myös onnettomuus. Ehkä hän oli vain kurottautunut katsomaan maisemia saadakseen myyntimateriaaliin mieleisiään vääntämiä.

”Parvekkeelta avautuvat näkymät stadionin tornille ja Seura-
saaren suuntaan.”

Riikan tuntien moinen uhkarohkeus ei ollut täysin mahdo-
tonta.

Katrin Telkänöja istui penkillä ja katseli tyytymättömänä äitinsä
haudalle laskettua ruusukimppua.

Se näytti tuoreelta. Kukissa ei ollut korttia, mutta Katrin uskoi
tietävänsä, mistä ne olivat peräisin. Tuojan oli täytynyt olla jom-
pikumpi hautajaisissa olleista naapureista, sillä kukaan muu ei
tiennyt, missä äiti oli. Seurakunta oli kyllä merkinnyt kum-
mun maahan lyödyllä rimanpätkällä, johon oli kirjoitettu nimi
S Telkänöja, mutta Katrin oli kiskonut sen irti pari viikkoa hau-
tajaisten jälkeen.

Mitä pikemmin äiti unohtuisi, sen parempi.

Todennäköisesti ruusut oli tuonut Ulla Karvinen, utelias juo-
rukello, joka yritti edelleenkin tunkea nenänsä heille, vaikka äidin
kuolemasta oli kohta viisi kuukautta. Ensimmäisillä kerroilla Kat-
rin oli erehtynyt päästämään hänet sisään. Nainen oli kuljeskel-
lut ympäri asuntoa vakoilemassa, mitä muutoksia siellä oli tehty.

– Mihin se iso peikonlehti tästä on hävinnyt? Onko tämä
matto uusi? Oletko sinä myynyt Sofian sängyn? Eikös televisio
ollut ennen tuossa nurkassa?

Sisustuksen jälkeen juorukello oli siirtynyt hautajaisjärjestelyi-
hin.

– Minä luulin, että Sofia olisi halunnut polttohautauksen.

– Ai jaa. Ei hän minulle mitään puhunut. Ei me kyllä niistä
asioista juuri juteltukaan. Ei ollut tarvetta. Äiti kuvitteli elävänsä
ikuisesti.

– Vai niin, vai niin. Minulle hän kyllä sanoi niin. Vaan eipä hän sillä taida vainajalle enää olla niin väliä mihin sitä joutuu. Tuhkataanko vai lasketaanko maan poveen mätänemään. Matojen ruuaksi, niin kuin äitisi sanoi.

Nainen oli vilkaissut Katrinia, mutta tämän ilme oli pysynyt muuttumattomana.

– Joko olet tilannut kiven, tenttaus oli jatkunut.

– Jo, Katrin oli valehdellut. – Se tulee keväällä. Haudan pitää antaa ensin laskea muutama kuukausi ja talvella sitä ei kuulemma voi pystyttää.

– Mutta nyt on vasta kesäkuu.

– Niin on.

Kolmannella kerralla Katrin sai vierailuista tarpeekseen ja kis-kaisi aina ovikellon soidessa naulakosta takin ylleen ennen kuin avasi. – No hei! Oliko sinulla jotain tähdellistä, olin juuri läh-dössä asioille?

Vähitellen nainen oli ymmärtänyt jättää Katrinin rauhaan. Nyt hän saisi luvan tehdä saman myös äidille.

Katrin käveli haudalle, poimi ruusut käteensä ja vei ne käytä-vän päässä olevaan roskalaatikkoon.

Myös Teron haudalla oli kukkia, mutta niiden Katrin antoi olla. Tämän vanhemmat elivät vielä, eikä Katrin tuntenut tar-vetta sekaantua heidän ainoan poikansa ennenaikaisen kuoleman aiheuttamaan suruun ja sokkiin.

Itse hän ei sitä jätkeä kaivannut.

Tero oli ollut hänen miesystävänsä viiden vuoden ajan. Niistä kaksi viimeistä he olivat puolittain asuneetkin yhdessä, vaikkei Katrin koskaan virallisesti muuttanut Teron Sturenkadulla sijait-sevaan yksiöön.

Suhde oli ollut kauniisti sanottuna myrskyisä. Viisikymppi-nen Tero oli juonut liikaa, tehnyt liian vähän töitä ja keskittänyt

vähäisen tarmonsaa olemattoman muusikon uransa edistämiseen. Käytännössä se oli tarkoittanut T-Ross Rock Groupin treenikämpällä notkumista ja kuuluisuudesta haaveilua.

Bändi ei ollut ollut huono. Hieman määrätietoisemmillä otteilla se olisi voinut saada jopa keikkoja, mutta harjoittelun, demojen teon ja markkinoinnin sijasta sen jäsenet olivat keskittyneet mieluummin juopotteluun ja pornon katseluun.

Katrinia Terossa oli alun perin kiinnostanut kolme ominaisuutta: rokkarin ulkomuoto, huoleton elämänsä ja terävä kieli. Terolle taas olivat riittäneet säännöllinen seksi ja ne muutamia sataset, joita hän oli onnistunut Katrinilta tämän tilipäivinä nyhtämään.

Näistä heidän parisuhteensa viidestä kulmakivestä vain raha oli säilyttänyt tenhonsa loppuun asti. Tero oli alkanut kaivata vaihtelua sukupuolielämänsä, ja Katrinin silmät olivat avautuneet näkemään rokkarin habituksen ja huolettomuuden takana lymyilevän siivottomuuden ja saamattomuuden.

Vika oli oikeastaan Katrinin oma. Hän oli kieltäytynyt näkemästä miehen kämmeneen kirjoitettua totuutta, vaikka tämän lyhyt ja täsmälleen Saturnuksen kukkulalle päättyvä sydämenviiva oli suorastaan kirkunut petosta ja uskottomuutta.

Rakkaus oli ollut sokea. Sokea ja typerä.

Lopulliseksi niitiksi oli kuitenkin muodostunut Teron ilkeys. Hän oli ollut mestari löytämään läheistensä heikkoudet ja herkät kohdat ja piikitellyt niitä sitä armottomammin, mitä enemmän paikalla oli ollut kuulijoita. Katrinin mitta oli täyttynyt edellisenä syksynä. He olivat olleet istumassa iltaa Teron kavereiden kanssa, kun tämä oli aloittanut naisystävänsä nolaamisen, ensin muutamalla yleisellä tölväisyllä, sitten yhä tarkemmin suunnatuilla iskuilla.

- Sullaa on taas kasetti ulkona, hän oli sanonut tökäten etusormellaan Katrinin ulkonevia hampaita. - Ei muuten, mutta näkyy

toi huulipuna. Muut laittaa sitä huuliinsa, mutta sä tuuttaat sitä purukalustoon.

Vaikka vitsi oli vanha, se kirveli silti.

Pahempaa oli luvassa. Kun joku oli alkanut lukea ääneen baaritiskiltä löytyneen aikakauslehden tietokilpailukysymyksiä, Katrin oli onnistunut mielessään sekoittamaan astrologian ja astronomian. Muilta kömmähdys oli mennyt ohi, mutta Tero oli huomannut siinä jälleen uuden mahdollisuuden loistaa.

– Katrin on oikein kouluesimerkki siitä, että kauneus ja tyhmyys eivät aina kulje käsi kädessä, hän oli ilmoittanut. Seurue oli räjähtänyt nauruun, ja Katrinilta oli kestänyt kuusi pitkää sekuntia tajuta, miksi.

Julkisesti nolattu Katrin ryhtyi hautomaan kostoja. Hän otti avukseen mielikuvituksensa ja alkoi käydä järjestelmällisesti läpi eri vaihtoehtoja kokemansa vääryyden hyvittämiseksi.

Suhteen päättäminen oli rangaistukseksi liian lievä, ja pahimassa tapauksessa Tero saattaisi suorastaan ilahtua siitä. Pahoinpitely voisi toimia, mutta sen tekijäksi pitäisi palkata joku, eikä Katrinilla ollut siihen varaa.

Jäljelle jäi vain murha.

Jo sen ajatteleminen tuntui hyvältä. Seuraavina öinä Tero kuoli varmasti kymmenellä eri tavalla: kolarissa, junan alle, häkään, yliannostukseen, sähköiskuun ja verenmyrkytykseen. Poliisi tutki jokaisen onnettomuuden ja kuulusteli siinä yhteydessä myös Katrinia, olihan hän yleensä ollut viimeinen, joka oli nähnyt uhrin elossa.

Kaikki keskustelut olivat päättyneet hänen kannaltaan huonosti. Hän oli sortunut omaan näppäryyteensä, seonnut sanoisaa ja joutunut jatkuvasti muuttamaan kertomustaan poliisin löytämien uusien todisteiden takia.

Kaiken kaikkiaan suunnitelmat olivat olleet liian monimutkaisia. Liian monta muuttujaa, liian monta palloa ilmassa. Piti keksiä jotakin yksinkertaisempaa.

Parin viikon pyörittelyn jälkeen jäljelle jäi hukkuminen. Terosta tulisi yksi niistä yli sadasta suomalaisesta, joka sinäkin vuonna heittäisivät henkensä vesillä. Kalareissulla, ilman pelastusliivejä ja tietenkin vuosisataista perinnettä noudattaen tukevasti humalassa.

Totuuden hetki oli koittanut kuukautta myöhemmin, kun Katrin ja Tero olivat lähteneet viikonlopun viettoon miehen vanhempien mökille Porvoon saaristoon. Tero oli avustanut toteutuksessa juomalla itsensä vapaaehtoisesti likimain sammumisen rajoille. Lupaus suuseksistä oli saanut hänet seuraamaan Katriinia laiturille ja jopa avaamaan valmiiksi farmareidensa vetoketjun. Kylmä vesi oli selvittänyt hänen päänsä hetkeksi, mutta pari navakkaa iskua airolla olivat tehneet tehtävänsä.

Sunnuntaiaamuna Katrin oli soittanut hätänumeroon ja ker-tonut iltasella kalastamaan lähteneen avomiehensä kadonneen. Paikalle hälytetty helikopteri oli havainnut kaatuneen veneen parinsadan metrin päästä kotilaiturista, ja Teron ruumis oli löydetty vielä samana iltana. Miehen sepalus oli ollut auki ja veren alkoholipitoisuus yli kaksi promillea. Päässä ja yläruumiissa oli ollut ruhjeita, mutta aikansa niitä tutkittuaan poliisi ilmoitti niiden syntyneen uhrin yrittäessä kääntää venettä oikein päin.

”Uhrin päässä ja hartioissa olevat ruhjeet ovat yhteensopivia hankainten muodon kanssa.”

Hyvin suunniteltu oli puoliksi tehty.

Katrin Telkänoja käveli ulos hautausmaan portista pää ylpeästi pystyssä. Hän oli elossa ja muulla ei ollut väliä.

Zetterman oli tekemässä lounasta, kun Jean Chambre koputti veneen laitaan. – Onko ketään kotona? Pyydän lupaa nousta alukseen.

– Täällä ollaan. Lupa myönnetty.

– Kiitos. Jean loikkasi kaiteen yli istumalaatikoon ja näytti kädessään olevaa pakettia. – Minä toin lahjan.

Zetterman katkaisi kaasun nakkimunakkaan alta, sieppasi esiin edestään ja meni ulos. – Löysitkö sinä kytkimen?

– Löysin. Tai oikeastaan lankomies löysi. Hän tuli käymään ja toi tullessaan tämän. Jean ojensi laatikon Zettermanille. – Uusi ja iskemätön. Sen ei pitäisi missään oloissa hapettua, kun siinä ei ole liikkuvia osia. Salty Dogin lippulaivamalli. Takuu kaksi vuotta.

– Kiitos. Kuulostaa kalliilta. Paljonko olen velkaa.

– Et mitään. Minähän sanoin, että tuon lahjan. Onko sinulla se vanha vielä tallella? Katsotaan, kävisikö meillä niin hyvä tuuri, että nuo ruuvinreiätkin sattuisivat kohdilleen.

Zetterman kävi etsimässä rikkoutuneen kytkimen karttapöydän laatikosta, ja Jean asetti osat vierekkäin penkille. Ne olivat selvästi erilaiset. Uusi kytkin oli suurempi kuin pilssissä aiemmin ollut ja myös sen kiinnityskorvakkeiden väli oli isompi.

– Sillä lailla, Jean murahti. – Olisihan se ollutkin.

– Täytynee kaivaa pora esiin, Zetterman sanoi, vaikka vierastikin ajatusta uusien reikien tekemisestä Outin pohjaan.

– Ei välttämättä, eihän näihin mitään valtaisia voimia kohdistu. Jos sinulla on Sikaflexiä tai muuta tiivistysmassaa, panet sitä tänne pohjaan ja tuon toisen ruuvin paikalleen, niin tätä ei ota pirukaan irti, Jean selitti heristellen kytkintä Zettermanin edessä. – Kokeile nyt ainakin ennen kuin alat heilumaan poran kanssa.

Myös Sofia Telkänojan kuolema oli kirjattu onnettomuudeksi. Hätäntynyt vanhus oli luullut vitamiinisuihketta sydänlääkkeeseen ja menehtynyt sairauskohtaukseen.

Surun murtama tytär oli syyttänyt tapahtuneesta itseään.

– Olin yötä erään ystäväni luona. Kävimme ravintolassa, enkä halunnut mennä juopuneena kotiin. Äiti ei pitänyt siitä, että käytin alkoholia. Ilmeisesti hän oli jossain vaiheessa herännyt ja säikähtänyt huomattessaan, etten ollutkaan kotona. Hän pelkäsi aina, että minulle sattuisi jotakin. Äidin maailmassa jokainen huppupäinen mies oli potentiaalinen raiskaaja. Hänen päänviivansa kääntyi todella voimakkaasti alaspäin ja sitä pidetään yleisesti liian vilkkaan mielikuvituksen merkinä, Katrin oli selittänyt asiaa tutkineille poliiseille ja näyttänyt varmuuden vuoksi omasta kämmenestään, mitä tarkoitti. – Sellaisen ihmisen ei pitäisi katsoa televisiota.

Suihkepullojen sekaantumista Katrin ei osannut selittää.

– Äiti piti lääkettään aamutakin taskussa. En ymmärrä, miksi hän ei ollut ottanut sitä vaan oli hakenut minun vitamiinini kylpyhuoneesta.

– Kun ihminen pelästyy, hän ei aina toimi rationaalisesti, nuorempi poliiseista oli lohduttanut.

– Voi olla, mutta silti, Katrin oli sanonut ja niiskauttanut nenäänsä kuten surevan tyttären kuuluikin.

Kolme viikkoa myöhemmin hän oli saanut luvan haudata äitinsä ja tapaus oli loppuun käsitelty.

Viimeisenä oli kuollut Ämmä. Hän oli niellyt Katrinin puheet rahoista ja pikaisista kaupoista mitään kyselemättä ja maksanut hyväuskoisuudestaan kovan hinnan. Tyhmyydestä sakotetaan, niin kuin äidillä oli ollut tapana sanoa.